

Які ж причини відмовлятися та забороняти репродуктивне клонування? Коли клонували Доллі, німецький прем'єр-міністр сказав, що це приведе до "ксероксування" людей [1]. Проте сучасні технології клонування не можуть повністю копіювати людину. Вони лише копіюють геном, послідовність ДНК тієї чи іншої людини [2]. ДНК Енштейна чи Моцарта в своїх клонах ніколи не створить тих самих визначних вчених – лише їхню зовнішню копію. Ми продукт наших генів, але також нашого середовища, і що не менш важливо – наших власних вільних переконань.

Терапевтичне клонування ембріональних стовбурових клітин дає нам можливість вилікувати більшість хвороб та недуг що інфікують наш вид, то як може цивілізоване суспільство повернутися спинами до захворювань своїх людей? Невже мікроскопічний ембріон, який проіснував не більше 14 днів з моменту запліднення справді важливіший ніж вилікування хвороби Альцгеймера вашого батька, хвороби Паркінсона вашої матері чи діабет вашого сина? І перш ніж ви дасте відповідь усвідомте що це лише вершина айсберга. Клоновані людські стовбурові клітини мають потенцію вилікувати, чи принаймі допомогти знайти лікування для будь-якої хвороби. Нам немає чого боятися від клонування чи біологічної модифікації людських істот крім самих себе.

#### Література

1. <http://www.bbc.com>
2. <http://www.genetics.org>
3. Кучук М. Генетична інженерія – входження в біологічну еру.// Вісник НАНУ. 1998, – №3-4. – С. 28-34.
4. Страшнюк Н.М., Феник С.Й., Трофим'як Т.Б. Короткий словник основних біотехнологічних термінів та понять. – Тернопіль. Підручники і посібники. 1995. – С. 35-36.

### ЛЮДИ І ЗВІРІ – БОЕТИКА ВІДНОШЕНЬ

*Сухарльов В.О., Барановський Д.І.  
Харківська державна зооветеринарна академія*

Початково вироблена у людських умах думка про те, що світ навкруги нас є недосконалим і потребує обов'язкового втручання людини, визначила напрямок нашої цивілізації. Людство пішло не шляхом розуміння тонких механізмів природи, а діє підкорюючи природу і знищуючи. Уже можна сказати, що цей шлях, при якому науково – технічний прогрес випереджає розвиток етичної думки, безповоротно веде нас до краху в майбутньому [1].

На початку становлення людства, у процесі матеріального споживання, а потім і виробництва, вслід за рослинами були задіяні і різноманітні тварини.

Стосовно цього А.М. Краснов (1862 – 1914) – харківський вчений, засновник університетської географії в Росії, писав В.Вернадському про

те, що духовна і матеріальна культури взаємопов'язані і якщо на Сході рушійною силою була рослина, яка годувала, освітлювала і одягала людину, то на Заході цивілізація створена виключно завдяки допомогі тварин [2].

На території нинішньої України первісні люди освоїли промисел полювання на мамонтів, м'ясом яких вони харчувалися, а із шкіри та кісток вони робили якісь вироби та житло. Під впливом різних факторів мамонти відійшли з цієї території і тоді люди стали полювати на північних оленів[3].

Зміна клімату і нищівне полювання призвели до того, що зникли великі тварини і люди стали переходити до відтворюючого матеріального виробництва, тобто рослинництва і тваринництва. На Україні вперше аріями (оріанями) та трипільцями були одомашнені дикі види тварин такі як вівця, коза, собака, бик, свиня, та інші [4].

Аридизація клімату у подальшому призвела до виникнення на Україні у предків індоєвропейських народів кочового тваринництва яке поширилося з розселення аріїв у Малу і Передню Азію та аж до Індії, а потім і у Середню Азію та Казахстан, на Урал та Поволжя [4].

У подальшому різні форми тваринництва стали однією із головних частин сільськогосподарської економіки матеріального виробництва людства.

Проте з розвитком матеріальних культур людство розвивало і духовні культури, задіявши і тварин, як то релігія (тварини часто були тотемними об'єктами), культура (зображення тварин і сцен полювання та догляду за ними на скелях і картинах та інших витворах мистецтва), наука (дослідження та розробка технологій і створення порід домашніх тварин) і таке інше.

Осмилюючи величезне значення тварин для людства необхідно сказати, що не тільки праця створила людину, а й м'ясо тварин, яких їла людина, зробило з неї розумну істоту, так як високобілкова та біологічно повноцінна їжа тваринного походження дозволила створити природі особливу структуру кори головного мозку людини з величезною кількістю нейронів і здатністю усвідомлювати та осмилювати і творчо переносити осмислене на практику.

Крім того ми знаємо, що траводідні тварини мають довгий і об'ємний травний апарат, а м'ясоїдні навпаки – компактний. Тому розум та краса людини і її гармонія – це заслуга у першу чергу тварин, яких ми за десятки тисяч років свого розвитку, як люди розумні, з'їли.

Так розпорядилася природа, вибравши нас, людей, на роль вибраних, а без братів наших менших – тварин обійтись люди не могли, не можуть і ніколи не зможуть. Тому, що чим примітивніше суспільство, тим воно більше використовує тварин, як робочу силу та джерело продуктів і сировини. І в той же час, чим досконаліше суспільство, тим воно більше має потребу розводити тварин поруч себе, як естетичний чинник.

Найкращим представникам тваринного світу люди подекуди створили пам'ятники, так є пам'ятник собаці Павлова; у Австралії, де основа

сільськогосподарської економіки – вівчарство споруджений пам'ятник у вигляді п'ятиповерхового універмагу з головою здорового барана – рогатого мериноса. У місті Полтаві стоїть пам'ятник свині, як джерелу національного продукту харчування – сала. Між іншим українська нація, як хлібороби, на тяжких чорноземах не могли обійтися не тільки без висококалорійного сала, а й без дужих волів сірої української породи, без унікальних волошських овець, бо вівця для українця – „це шуба, свита і губа сита”. А запорожський козак – символ волелюбства України був одягнений у смушеву шапку, вовнову свиту та шаровари і в кожух. Тому на Україні не тільки свиня, а й вівця та віл заслуговують увіковічення їх у віках.

Двадцять перше століття – це вік духовного розвитку людства, на основі якого можна зупинити всі екологічні та техногенні катастрофи і зубожіння людських душ. Як же сьогодні треба розглядати питання взаємодії біологічних об'єктів природи, а це в першу чергу, тандему – люди і звірі? Тільки з точки зору гуманності. Тобто на основі науки БІОЕТИКИ.

Сьогодні можна почути різні підходи у впровадженні положень біоетики в життя. Крайні ортодокси добиваються повної заборони використання тварин людьми, а більш помірковані прихильники біоетики ратують за гуманне поводження людини з твариною.

На наш погляд відмова людства від використання тварин для м'яса та хутра і шкір призведе до катастрофи. Адже тоді ті всі види домашніх тварин (а одних тільки овець у світі більше одного млрд. голів) повністю зникнуть, як такі, що не потрібні. І тоді колосальна кількість домашніх тварин світу кудись повинна бути подіта. Уявити це собі, значить уявити Армагедон, бо якщо ми тільки перестанемо їх, домашніх тварин, годувати та лікувати і то вже це буде катастрофа для планети.

До того ж необхідно пам'ятати про те, що природа розвивається, як організм за своїми законами, а не надуманими людством і тому, якщо зникнуть на Землі одні види їх біологічну нішу займуть інші види тварин. Тобто, що як стверджують вчені – біологи, сума біологічної маси в усі періоди розвитку живого на планеті – Земля завжди залишається незмінною.

Звідси витікає, що більш гуманний підхід у біоетиці – це використання сучасних методів лікування і забою, розумного використання тварин, повноцінна їх годівля та відповідні умови утримання.

Як би ми не хотіли, а вегетаріанцями всі люди миттєво не стануть з таких причин, як хвороби, національних, релігійних та інших. І також не відмовляться всі одночасно від хутрового одягу чи шкіряного взуття. Як би хтось не мітингував, чи не громив магазини та звіропідприємства.

Тут істина у іншому. У використанні у повсякденності слів геніального поета С.Есеніна, який писав ...”І братів наших менших я не бив по голові”.

Тому головне у цій справі осмислити себе і не розглагольствувати з приводу бродячих собак, а просто не викидати свого собаку з двору. А вже при нагоді поступити гуманно через послуги ветеринарної клініки.

На сьогодні у місті Харкові до тридцяти тисяч бездомних собак і

котів, а щоб обігріти їх необхідно приміщення розміром з футбольне поле та вишиною у три поверхи. У Одесі обитель для бездомних тварин обійшлася у півтора мільйона євро, які виділили німецькі меценати [5]. Тому головне тут – це не виганяти собаку. Віршем про це мені хочеться сказати так:

*Вяч. Сухарльов*

### **Людам про собак**

Не виганяй з двору собаку.  
Яка не є, хай ковила.  
Не може гавкати й в подяку  
Лише хвостом пометила.  
Не виганяй її від хати,  
Усе минуло тут її.  
Тут виросла із цуценяти,  
Двір стерегла і врожаї.  
Хай доживе останню мить,  
Щоб не дивились тобі в спину

Погаслі очі. Бо щемить  
Душа від них вже без зупину.  
Аби не мучила провина  
Тебе, що ти людина зла,  
Хай доживе нещасна псина  
Поміж людей, біля тепла.  
Не виганяй свою собаку,  
Бо неміч і в людини є.  
А вигониш, тоді на плаху  
Покладеш серце ти й своє.

Люди повинні проявити знак подяки нашим домашнім тваринам і цим проявити свою людську гідність і гуманізм. Можливо прийняти і нові закони. Так у Італії законом заборонено навіть купірувати собакам хвости і вуха [6]

*Вяч. Сухарльов*

### **Про менших „братів” – тварин**

Є у людини менший брат  
Добріший від неї в стократ,  
Дитя природи – різний звір.  
А ти, мій друже, ось повір,  
Що ми усі природи діти.  
І в світ прийшли жити й радіти.  
А якщо хтось десь звіра вбив,  
За те, що толочив між нив,  
То всяк скажи: – Брате прости,  
Я понесу твої хрести  
Кудись у світ і у свій дім,  
Відавши дяку звірям всім.  
За те що ми не звірі є.  
Бо в Бога кожному своє.  
Нам звірі віддали тепло

І м'ясо й шкіру. Всяк було.  
А як не стане поруч звіра,  
То й людство закує зневіра  
У те, що ми вже є царі.  
Й ми ж були звірі на зорі,  
Коли зароджувався світ.  
Неси людино душі цвіт.  
Даруй добро всім хто навкруг  
Людина й звір – найкращий друг.  
Звір не людина. Люди – звір.  
Повір людино в це. Повір.  
Усе на світі до пори,  
Щеня бездомне підбери  
І нагодуй і обігрій,  
Це благодать тобі самій.

### **Література**

1. Новожилова И., Сабинин К. Игра в Богов... // Зооновости .- 2005. – №3.– С.6 -7.
2. Авербух С. Человек влюбленный в чай //Тайны века. – 2005.- №19. -С.5.
3. Залізник Л.Л. / Первісна історія України.К.: Вища школа. 1999. – С.27 – 49.

4. Сухарльов В.О. Україна – один із світових центрів одомашнення тварин //Підвищення продуктивності сільськогосподарських тварин: Зб. наук. пр. Харк. нац. аграр. ун – т; Харк. держ. зоовет.акад. – Х., 2005. – С. 63 – 68.
5. Осийчук М. В память о погибшей собаке....//»К.П.». Украина – харьковский выпуск. – 2006. – № 17. – С. 16
6. Баранов А. Муниципалитет Рима борется за права животных // Охота и рыбалка. – 2006. – №1. – С.7.

## **МЕДИКО-ГЕНЕТИЧНІ ТА ПСИХОЛОГО-ЕКОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ АВАРІЇ НА ЧОРНОБИЛЬСЬКІЙ АЕС**

*Таран І.О.*

*Полтавський ДПУ імені В.Г. Короленка*

Радіоекологічна аварія на Чорнобильській АЕС 26 квітня 1986 р. призвела до радіаційного забруднення значних територій України, Білорусії та Росії. Особливостями формування доз опромінення населення є довгострокова дія радіонуклідів і внутрішнє опромінення за рахунок довготривалих процесів розпаду цезію, стронцію, плутонію й інших елементів. У післяаварійний період зростає споживання з їжею радіонуклідів, які таким чином по ланцюгах живлення та з питною водою проникають в організм людини [2].

Основними чинниками, які стали причиною порушень здоров'я потерпілих, є соціально-психологічні і медико-біологічні. Найзначнішими є радіогенні і психогенні фактори. Слід відзначити зростання як первинних, так і загальних захворювань, а також окремих груп захворювань (таких як хвороби крові, ендокринної системи, обмін речовин, імунітету; органів травлення; кістково-м'язової системи і сполучної тканини). Показник дитячої смертності на забруднених територіях перевищує загальнодержавний індекс у 1,5-1,8 рази [1]. Внаслідок комплексної динамічної оцінки стану здоров'я дітей, які проживають на забруднених радіонуклідами територіях, виявлені статично значущі зміни залежно від дози опромінення. Різні органи мають неоднаковий тропізм до радіонуклідів. За цією ознакою вони розподіляються таким чином: щитовидна залоза, печінка, легені, нирки, скелет та ін. У дітей, які зазнали радіаційної дії формується своєрідний симптомокомплекс „синдром Чорнобиля”. У них у гострий післяаварійний період виявлялись функціональні розлади з вираженим порушенням вегетативно-судинної регуляції: респіраторний синдром (31,1%), гіперплазія лімфоїдної тканини (32,2%), порушення діяльності шлунково-кишкового тракту (9,4%), функціональні порушення серцево-судинної системи (18,0%), відхилення в гемограмі, зміни метаболізму. У наступні три роки після аварії у таких дітей спостерігалися відхилення у функціонуванні багатьох органів і систем: значна частина дітей мала прихований бронхоспазм. Відзначалось також підвищення тонусу пери-